

Semnan University of Medical Sciences

KOOMESH

Journal of Semnan University of Medical Sciences

Volume 20, Issue 2 (Spring 2018), 179-416 Social Determinants of Health Supplement

ISSN: 1608-7046

Full text of all articles indexed in:

Scopus, Index Copernicus, SID, CABI (UK), EMRO, Iranmedex, Magiran, ISC, Embase

امنیت غذایی و عوامل اقتصادی مرتبط با آن در زنان سالمند روستایی

مهدی چراغی* (Ph.D)، نسرین کاظمی (Ph.D)

گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۴/۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۹/۱۹

* نویسنده مسئول، ۰۹۱۹۲۷۸۴۱۹۸ mahdicharaghi@yahoo.com

چکیده

هدف: در دوره سالمندی نیاز به غذا از جمله نیازهای فیزیولوژیک انسان است که نبود آن هستی این افراد را به خطر می‌اندازد. در این میان دستیابی به امنیت غذایی برای زنان سالمند تحت تاثیر عوامل مختلفی از جمله عوامل اقتصادی قرار دارد. در تحقیق حاضر به تحلیل عوامل اقتصادی مؤثر در امنیت غذایی زنان سالمند پرداخته شده است.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر زنان سالمند روستاهای شهرستان زنجان می‌باشد. ۲۴۷ نفر از زنان سالمند به روش سیستماتیک انتخاب و پرسش‌نامه با پرسش از زن سالمند تکمیل شد. اگر ابهامی برای پاسخ‌دهی به سوالات ایجاد می‌شد توضیحات تکمیلی ارائه می‌شد. برای محاسبه میزان امنیت غذایی از روش مقیاس ناامنی غذایی (HFAS) استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج تحقیق نشان می‌دهد، تنها ۱۰/۹ درصد زنان سالمند دارای امنیت غذایی بوده و عوامل اقتصادی متراژ مسکن، کیفیت مسکن، میزان اراضی باغ، میزان اراضی آبی، میزان اراضی دیم، میزان پس انداز، کمک‌های مالی فرزندان، تعداد دام کوچک، تعداد دام بزرگ، بار تکفل، برخوردار از تسهیلات بانکی، تعداد مراجعه به شهر و فاصله از مرکز خرید مواد غذایی با امنیت غذایی زنان سالمند روستایی ارتباط داشته است.

نتیجه‌گیری: زنان سالمند در محدوده مورد مطالعه دارای ناامنی غذایی بالایی بوده و مهم‌ترین عامل اقتصادی مرتبط با کاهش ناامنی غذایی زنان سالمند مالکیت بر اراضی دیم و آبی و باغات می‌باشد. جهت کاهش ناامنی غذایی زنان سالمند سیاست‌های تحت پوشش قرار دادن این قشر از سبدهای غذایی متناسب با شرایط سنی و بهبود سلامت روانی آن‌ها باید مدنظر قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: زنان سالمند، ناامنی غذایی، عوامل اقتصادی، استان زنجان

مقدمه

فعالیت‌های اجتماعی، دسترسی به مسکن امن، تغذیه و مراقبت‌های بهداشتی مناسب و موارد بسیار دیگر می‌تواند بر سلامت شخص مسن تأثیر داشته باشد. از دهه ۱۹۷۰، توجه قابل ملاحظه‌ای به زنان فقیر (Feminization of Poverty) شده است. این اصطلاح اشاره به میزان بالاتری از فقر دارد که زنان در مقایسه با مردان در طول عمرشان تجربه می‌کنند. پایه و اساس این پدیده، تاریخ وابستگی اقتصادی زنان به مردان است. در واقع آمارها در

پیری را نمی‌توان به خودی خود با عدم سلامت یا ناتوانی یکسان دانست ولی آنچه مسلم است این است که با بالا رفتن سن و فرسودگی بدن مشکلات بیشتری را به لحاظ فیزیکی به دنبال می‌آورد [۱]. به طور کلی، در اجتماع زنان قدرت کم‌تری نسبت به مردان دارند، آن‌ها کنترل کم‌تری بر منابع داشته و دست‌مزدهای کم‌تری را دریافت می‌کنند [۲]. سطوح درآمد پایین به شیوه‌های مختلف مثل توانایی درگیر شدن در

تمام جهان نشان‌دهنده این است که به طور کلی زنان به عنوان افرادی نشان داده شده‌اند که درآمدهای پایینی داشته‌اند [۳]. طیف گسترده علل فقر زنان شامل: مسئولیت زنان برای کارهای خانه و مراقبت از کودکان، تاریخ حضور زنان در بازار کار یا عدم حضور آن‌ها، طلاق، مرگ همسر و درآمدهای پایین در طول زندگی می‌باشد، از سوی امید به زندگی بالاتر در زنان منجر به احتمال بیوه شدن در زندگی آینده آن‌ها می‌شود و این نیز یکی دیگر از دلایلی است که ممکن است زنان در دوره سالمندی به دلیل بی‌سرپرست شدن فقر را تجربه کنند. اهمیت مسئله فقر زنان در دوره سالمندی تا حدی است که برابر با اول اکتبر سال ۲۰۰۵ که روز بین‌المللی سالمندان نام‌گذاری شد موضوع سال‌خوردگی در هزاره جدید، تمرکز روی فقر، زنان سالمند و توسعه به عنوان موضوع محوری در سال ۲۰۰۵ انتخاب شد [۴]. کی از مسائلی که طی سال‌های اخیر ذهن اندیشمندان مربوط به توسعه روستایی را به خود مشغول کرده است، روند تحولات جمعیتی نواحی روستایی و تغییر در ساختار جمعیتی این نواحی می‌باشد. طی ۵۰ سال اخیر و به ویژه بعد از پایان جنگ جهانی دوم، به علت بالا بودن نرخ مهاجرت‌های روستا-شهری، ساختار جمعیت نواحی روستایی با پدیده سالمندی جمعیت مواجه شده است. این سالمندی جمعیت رابطه مستقیمی با مهاجرت شدید جوانان روستایی به شهرها داشته و پیامدهای بسیاری را بر روی گروه‌های آسیب‌پذیر و به ویژه زنان به همراه دارد. زنان سالمند روستایی به دلیل شرایط جغرافیایی و شغلی زندگی روستایی با چالش‌های بهداشتی خاص و منحصر به فردی روبرو هستند [۵] و اغلب نیازهای زنان سالمند روستایی مورد غفلت قرار می‌گیرد [۶]. آن‌ها همانند سایر ساکنین روستا از وضعیت نامناسب بهداشت و درمان، بیماری‌های مزمن و دسترسی محدود به خدمات اجتماعی و بهداشتی ضروری رنج می‌برند. نگرانی خاص زنان سالمند در مورد تأمین نیازهای غذایی بدن است [۷]. بنابراین زنان سالمند روستایی به دلیل فقدان یا دسترسی محدود به مواد غذایی لازم آسیب‌پذیرتر می‌شوند [۸،۹]. از این رو با توجه به عدم دسترسی مناسب و

کافی به امنیت غذایی در جوامع روستایی، ناامنی غذایی تبدیل به یک مسئله مهم برای زنان سالمند شده است که در نواحی روستایی زندگی می‌کنند [۱۰].

در طی دو دهه اخیر اهمیت توجه محافل علمی به امنیت غذایی به خاطر افزایش بروز بلاهای طبیعی، افزایش قیمت مواد غذایی، کمبود مواد غذایی و افزایش ناامنی غذایی و به ویژه در میان سالمندان افزایش یافته است [۱۱]. در این میان در حال حاضر تاکید اساسی جهت دستیابی به امنیت غذایی بر روی عوامل اقتصادی متمرکز شده است [۱۲، ۱۳]. در مناطق مختلف دسترسی به امنیت غذایی تحت تأثیر عوامل مختلفی می‌باشد، یکی از موارد تاثیرگذار عوامل اقتصادی می‌باشد. عوامل اقتصادی به صورت مستقیم مانند درآمد و به صورت غیر مستقیم مانند حمایت‌های مالی از طرف فرزندان و یا نهادهای دولتی بر روی ناامنی غذایی زنان سالمند تاثیرگذار می‌باشد.

در نواحی روستایی عوامل اقتصادی از جمله دارایی [۱۴] قدرت خرید خانوار [۱۵] تعداد دام، پشتیبانی اقوام و آشنایان، دسترسی به بازارهای محلی [۱۶، ۱۷] مصرف مواد اولیه حاصل از زمین سیاست قیمت‌گذاری و دسترسی به بازار [۱۸، ۱۹] وجود بزرگسالان بیکار یا از کار افتاده در خانواده [۲۰]، بی‌ثباتی مالی [۲۱] و پائین بودن سطح درآمد [۲۲] و همچنین ناکافی بودن حقوق بازنشستگی و از دست دادن و یا کاهش کمک‌های غذایی [۲۳] در سطح ناامنی غذایی زنان سالمند تاثیرگذار می‌باشد. با توجه ذکر این نکته که شاخص میزان سال‌خوردگی جمعیت در نواحی روستایی کشورمان از ۴/۱۸ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۷/۲ درصد و در محدوده مورد مطالعه به ۷/۴ در سال ۱۳۹۵ درصد رسیده است.

این افزایش چشمگیر ضرورت توجه و آماده‌سازی به امنیت غذایی را به عنوان یکی از اصلی‌ترین ملاحظات حمایتی و بهداشتی-اجتماعی، بیش از پیش گوشزد می‌کند. در اغلب جوامع، سالمندان با بیش‌ترین خطر کاهش توانایی‌های جسمی، روانی و شناختی روبرو هستند [۲۴، ۲۵] در کشورمان طبق آخرین برآوردها ۵ میلیون نفر از سوتغذیه

از ترکیب واقعی غذایی پوشش می‌دهد و اعتبار آن در تحقیقات مختلف برای سنجش ناامنی غذایی سالمندان به اثبات رسیده است [۲۷]. در این مدل، امنیت غذایی از طریق نمره امنیت غذایی مورد سنجش قرار می‌گیرد. بدین ترتیب که سؤالاتی در ۹ مقیاس که شامل مجموعه خاصی از تجربه‌ها، ویژگی‌ها و الگوهای رفتاری که ممکن است در ناامنی غذایی پدیدار شود از مورد سنجش قرار می‌گیرد [۲۸]. در این مدل نمره امنیت غذایی، به چهار بخش دلواپسی در مورد ناکافی بودن غذا، کیفیت غذای مصرفی، میزان غذای بزرگسالان، و میزان غذای کودکان تقسیم می‌شود [۲۹]. مقیاس ناامنی غذایی وضعیت امنیت غذایی را به چهار گروه دارای امنیت غذایی، دارای ناامنی غذایی بدون گرسنگی، دارای ناامنی غذایی با گرسنگی متوسط و ناامنی غذایی با گرسنگی شدید تقسیم می‌شود [۳۰].

در این گروه‌بندی اگر امتیاز کم‌تر از ۲/۳ باشد در قسمت امنیت غذایی، اگر امتیاز بین ۲/۳۲ تا ۴/۵۶ باشد در قسمت ناامنی غذایی بدون گرسنگی، اگر امتیاز بین ۴/۵۶ تا ۶/۵۳ باشد در قسمت ناامنی غذایی با گرسنگی متوسط و اگر امتیاز بیش‌تر از ۶/۵۳ باشد دارای ناامنی غذایی با گرسنگی شدید می‌باشد.

در ادامه و جهت بررسی عوامل اقتصادی مؤثر در امنیت غذایی زنان سالمند، شاخص‌های اقتصادی مرتبط با ناامنی غذایی (کمک‌های مالی فرزندان، میزان اراضی باغ، میزان اراضی آبی، میزان اراضی دیم، میزان پس‌انداز، قیمت وسیله نقلیه، تعداد دام کوچک، تعداد دام بزرگ، درصد درآمد به‌دست آمده از بخش کشاورزی، تنوع شغلی خانوار، اشتغال زنان، بار تکفل، برخورداری از تسهیلات بانکی، تعداد مراجعه به شهر، فاصله از مرکز خرید مواد غذایی) شناسایی شد.

در تحقیق حاضر جهت آزمون فرضیه‌ها از نرم‌افزار SPSS ورژن ۲۴ و بعد از بررسی نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف از آزمون‌های استنباطی (آزمون ضریب همبستگی پیرسون، آنالیز واریانس یک طرفه،

رنج می‌برند [۲۶] که انتظار می‌رود بخشی از این ۵ نفر مربوط به قشر سالمندان باشند.

اگر چه مطالعات محدودی در زمینه بررسی وضعیت ناامنی غذایی سالمندان وجود دارد، اما تحقیق حاضر جزو اولین مطالعاتی می‌باشد که با هدف پاسخ به این سؤال که مهم‌ترین عوامل اقتصادی مؤثر در امنیت غذایی زنان سالمند روستایی کدامند؟ تدوین می‌گردد تا شناخت عوامل اقتصادی تاثیرگذار کمکی جهت تدوین سیاست‌هایی مطلوب برای کاهش سطح ناامنی غذایی و بهبود وضعیت تغذیه زنان سالمند در نواحی روستایی باشد.

مواد و روش‌ها

بر اساس هدف پژوهش حاضر از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش به صورت توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر روستاهای دارای شاخص میزان سالخوردگی بالاتر از ۵ درصد در سال ۱۳۹۵ و برای جمعیت زنان شهرستان زنجان می‌باشد. ۲۴۸ روستای شهرستان زنجان دارای ۱۷۴۸ زن سالمند بوده که از بین این روستاها ۶۹ روستای شهرستان زنجان، دارای شاخص میزان سالخوردگی بالاتر از ۵ درصد می‌باشد. ۶۹ روستای ذکر شده دارای ۷۰۱ زن سالمند بالای ۶۵ سال می‌باشد. با استفاده از فرمول برآورد یک نسبت، p برابر با $0/5$ و دقت $0/05$ و اطمینان ۹۵ درصد حجم نمونه ۲۴۷ نفر برآورد شد. در تحقیق حاضر جهت انتخاب زنان سالمند از روش سیستماتیک استفاده شد. در روش سیستماتیک انتخاب نمونه اول، نمونه‌های بعدی را مشخص می‌کند. روند تکمیل پرسش‌نامه‌ها به این صورت بود که زن سالمند، به صورت مستقل به سؤالات پاسخ می‌داد و اگر ابهامی برای پاسخ‌دهی به سؤالات ایجاد می‌شد توضیحات تکمیلی ارائه می‌شد.

برای محاسبه میزان امنیت غذایی از روش مقیاس ناامنی غذایی استفاده شده است. در مقیاس ناامنی غذایی پرسش‌ها به طور مستقیم به کیفیت تغذیه‌ای اشاره نمی‌کند، بلکه درک زنان سالمند را از تغییرات ایجاد شده در کیفیت غذایی، صرف نظر

آزمون جانکهر، آزمون تی استیودنت، آزمون یومن ویتنی) استفاده شده است.

زنان سالمند نیز دارای ناامنی غذایی با گرسنگی شدید می‌باشند (جدول ۲).

در ادامه تحقیق و جهت شناسایی عوامل اقتصادی مرتبط با امنیت غذایی زنان سالمند روستایی به بررسی رابطه میان وضعیت امنیت غذایی زنان سالمند با متغیرهای مورد بررسی شده است. بر همین مبنا نتایج تحقیق نشان می‌دهد، رابطه معناداری بین متغیرهای متراژ مسکن، کیفیت مسکن، میزان اراضی باغ، میزان اراضی آبی، میزان اراضی دیم، میزان پس‌انداز، قیمت وسیله نقلیه، تعداد دام کوچک، تعداد دام بزرگ، بار تکفل، برخورداری از تسهیلات بانکی، تعداد مراجعه به شهر و فاصله از مرکز خرید مواد غذایی با امنیت غذایی وجود دارد (جدول ۳).

نتایج

نتایج توصیفی به دست آمده در ارتباط وضعیت امنیت غذایی زنان سالمند روستاهای مورد مطالعه در ۹ گویه نشان می‌دهد، بیش‌ترین ناامنی غذایی مربوط به سؤال نداشتن منابع کافی جهت خرید مواد غذایی مورد نظر با ۹۴/۵ درصد و کم‌ترین مربوط به گویه خوابیدن گرسنه به علت نخوردن غذای کافی با ۳۰ درصد می‌باشد (جدول ۱).

در ادامه طبقه‌بندی وضعیت امنیت غذایی زنان سالمند روستایی نشان می‌دهد، ۱۰/۹ درصد دارای امنیت غذایی، ۱۳/۷ درصد دارای ناامنی غذایی بدون گرسنگی، ۲۸/۷ درصد دارای ناامنی غذایی با گرسنگی متوسط و ۴۶/۶ درصد

جدول ۱. وضعیت امنیت غذایی زنان سالمند روستاهای مورد مطالعه

مؤلفه	بله	خیر
آیا در یک ماه گذشته، این نگرانی به شماست داده که خانواده‌تان غذای کافی برای خوردن نداشته باشند؟	۵۸/۲	۴۱/۸
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن منابع کافی نتوانسته باشید مواد غذایی را که دوست دارید، بخورید؟	۹۴/۵	۵/۵
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن منابع کافی، فقط چند نوع غذای تکراری را چند روز پشت سر هم خورده باشید؟	۹۱/۲	۸/۸
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن پول کافی برای خرید انواع غذاها، به ناچار غذایی را که دوست نداشته‌اید، خورده باشید؟	۹۳/۴	۶/۶
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن غذای کافی، کمتر از مقداری که احساس می‌کردید نیاز دارید، در یک وعده غذایی خورده باشید و گرسنه از سر سفره بلند شده باشید؟	۷۱	۲۹
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن غذای کافی، یکی از سه وعده غذایی اصلی (ناهار، شام، صبحانه) را حذف کرده باشید؟	۶۲/۷	۳۷/۳
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که به دلیل نداشتن پول کافی برای خرید غذا، هیچ چیزی برای خوردن در خانه شما نباشد؟	۶۳/۱	۳۶/۹
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن غذای کافی، شب گرسنه خوابیده باشید؟	۲۵	۷۵
در یک ماه گذشته، آیا پیش آمده که شما یا یکی از اعضای خانواده به دلیل نداشتن غذای کافی، یک شبانه روز تمام هیچ خوراکی نخورده باشید؟	۳۰	۷۰

جدول ۲. طبق بندی امنیت غذایی زنان سالمند مورد مطالعه

وضعیت	فراوانی	درصد
دارای امنیت غذایی	۲۷	۱۰/۹
دارای ناامنی غذایی بدون گرسنگی	۳۴	۱۳/۸
ناامنی غذایی با گرسنگی متوسط	۷۱	۲۸/۷
ناامنی غذایی با گرسنگی شدید	۱۱۵	۴۶/۶
جمع	۲۴۷	۱۰۰

جدول ۳. عوامل اقتصادی مؤثر در امنیت غذایی زنان سالمند روستایی

متغیر مورد بررسی	نام آزمون	ضریب همبستگی	p-value	توضیحات
کمک مالی فرزندان	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۱۷	۰/۰۰۱ <	کمک ها مالی فرزندان قدرت باعث افزایش امنیت غذایی سالمندان می شود.
میزان اراضی باغ	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۵۴	۰/۰۰۱ <	
میزان اراضی آبی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۸۷	۰/۰۰۱ <	با افزایش میزان اراضی باغی، آبی و دیم امنیت غذایی زنان سالمند بهبود می یابد.
میزان اراضی دیم	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۱۱	۰/۰۰۱ <	
میزان پس انداز	جانکپیر	-	۰/۰۰۱ <	با افزایش میزان پس انداز مسکن امنیت غذایی بهبود می یابد
قیمت وسیله نقلیه	تی استیودنت	-	۰/۰۰۱ <	با افزایش قیمت وسیله نقلیه امنیت غذایی بهبود می یابد
تعداد دام کوچک	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۰۷	۰/۰۰۱ <	با افزایش تعداد دام کوچک امنیت غذایی بهبود می یابد.
تعداد دام بزرگ	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۱۱	۰/۰۰۱ <	با افزایش تعداد دام بزرگ امنیت غذایی بهبود می یابد
درصد درآمد حاصل از کشاورزی	آنالیز واریانس یک طرفه	-	۰/۰۸۴	-
تنوع شغلی خانوار	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۱۵۱	۰/۳۶۸	-
اشتغال زنان	ضریب همبستگی کندال	۰/۱۳۷	۰/۴۰۵	-
بار تکفل	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۶۶۵	۰/۰۰۱ <	با افزایش بار تکفل خانوارها امنیت غذایی کاهش می یابد.
برخورداری از تسهیلات بانکی	آزمون یومن ویتنی	-	۰/۰۰۱ <	خانوارهای دریافت کننده تسهیلات دارای امنیت غذایی بالاتری باشند.
تعداد مراجعه به شهر	ضریب همبستگی کندال	۰/۶۸۷	۰/۰۰۱ <	با افزایش تعداد مراجعه به شهر امنیت غذایی بهبود می یابد.
فاصله از مرکز خرید مواد غذایی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۵۳۸	۰/۰۰۱ <	با کاهش فاصله روستاها از مرکز خرید امنیت غذایی خانوارها افزایش می یابد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق حاضر نشان می دهد، ۸۹ درصد از زنان سالمند محدوده مورد مطالعه دچار ناامنی غذایی و در سطوح مختلف آن می باشند. یافته های تحقیق مهدی و جلیلیان در سال ۱۳۹۵ میزان ناامنی غذایی برای زنان روستایی شهرستان اسلام آباد غرب را ۷۵ درصد [۳۱]، تفتی و همکاران در سال ۱۳۹۱ مقدار ناامنی غذایی برای سالمندان شهر اراک را برابر با ۶۰ درصد [۲۳]، سعدی و همکاران در سال ۱۳۹۳ مقدار ناامنی غذایی خانوارهای کشاورز شهرستان قروه را ۸۰ درصد [۳۲]، توکلی تبار و همکاران در سال ۱۳۹۳ مقدار ناامنی غذایی برای زنان روستایی شهرستان بویراحمد را برابر با ۳۰ درصد [۳۳]، سعدی و مودب در سال ۱۳۹۲ مقدار ناامنی

غذایی زنان روستایی شهرستان رزن را برابر با ۷۵ درصد [۳۴]، دافی هرناندز (D.Hernandez) در سال ۲۰۱۵ مقدار ناامنی غذایی در نواحی روستایی آفریقا را برابر با ۸۰ درصد [۳۵] و روسدیانا و مورونده (Rosdiana and Murwenda) در سال ۲۰۱۴ مقدار ناامنی غذایی خانوارها در مناطق روستایی هندوستان را برابر با ۷۰ درصد [۳۶] و والی حسین و پنیورن جان کارنکجی (Wali Hussein and PenpornJanekarnkij) در سال ۲۰۱۴ مقدار ناامنی غذایی مناطق روستایی اتیوپی را ۷۰ درصد [۳۷] برآورد کرده اند.

نتایج تحقیق حاضر نشان می دهد بار تکفل منطبق با نتایج پیاب و همکاران [۳۸] برخورداری از تسهیلات بانکی، (منطبق با یافته های مینجیستور (Mengistue) [۳۹] تعداد مراجعه به شهر مطابق با یافته های اندرسون (Andersson) [۴۰] و فاصله

فعالیت‌های اجتماعی، ناتوانی در دیدار خویشان و دوستان باعث ناتوانی این اقشار از بیان مشکلات مربوط به تامین غذا شده و ناامنی غذایی این اقشار را افزایش می‌دهد.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از همکاری صمیمانه اعضای گروه جغرافیای انسانی دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- [1] Prasad S. Deprivation and vulnerability among elderly in India, Indira Gandhi institute of development research, Mumbai 2011; Available on: <http://www.igidr.ac.in/pdf/publication/WP-2011-013.pdf>.
- [2] Ferdoushi A, Chamhuri S, Nor A, Shahin A. Role of microcredit in reducing vulnerability of the rural women: evidence from Panchgarh district of Bangladesh. *WASJ* 2011; 15: 1325-1333.
- [3] Wanless D. Health differentials among elderly women: a rural-urban analysis, Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of M.A, in the department of Gerontology, university of Manitoba; 2005.
- [4] Blankson B, Hall A. The anthropometric status of elderly women in rural Ghana and factors associated with low body mass index. *J Nutr Health Aging* 2012; 16: 881-886.
- [5] Gaston M. 100% access and 0 health disparities: changing the health paradigm for rural women in the 21st century. *J Women Health* 2001; 11: 7-16.
- [6] Mohajeri MH, Weber P, Eggersdorfer M. Approaches to ensuring food and nutrition security in the elderly; in *Sustainable nutrition in a changing World 2017*. Springer Cham: 2016.
- [7] Arsalani N, Nobahar M, Ghorbani R, Kia N S, Etemadi M. Nutrition status and its relationship with depression in elderly people. *Koomesh* 2017; 19: 401-411. (Persian).
- [8] Phillipson C, Schharf T. Rural and urban perspectives on growing old: developing a new research agenda. *Eur J Ageing* 2005; 2: 67-75.
- [9] Aliabadi M, Kimiagar M, Ghayour-Mobarhan M, Shakeri MT, Nematy M, Ilaty AA, Moosavi AR, et al. Prevalence of malnutrition in free living elderly people in Iran: a cross-sectional study. *Asia Pacific J Clin Nutr* 2008; 17: 285-289.
- [10] Wang H, Shieh C, Wang R. Self-care and well-being model for elderly women: a comparison of rural and urban areas. *Kaohsiung J Med Sci* 2004; 20: 63-68.
- [11] Sage C. The interconnected challenges for food security from a food regimes perspective: Energy, climate and malconsumption. *J Rural Studies* 2012; 37: 1-10.
- [12] Macmillan T, Dowler E. 'Secure and sustainable? Examining the rhetoric and potential realities of UK food security'. *J Agr Environ Ethic* 2012; 2: 181-204.
- [13] Patel R, Holt-Gimenez E, Shattuck A. Ending Africa's Hunger; *The Nation*, 21 September: 2009.
- [14] Webb P, Coates J, Frongillo E, Lorge B, Swindale A, Bilinsky P. Measuring household food insecurity: why

از مرکز خرید مواد غذایی منطبق با نتایج [۴۲،۴۱] در امنیت غذایی زنان سالمند روستایی شهرستان زنجان تاثیرگذار می‌باشد. هم‌چنین عواملی مانند کمک مالی فرزندان یافته منطبق با یافته‌های ضرغامی و محمودیان [۴۲] در بهبود وضعیت امنیت غذایی زنان سالمند موثر می‌باشد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد، مهاجرت فرزندان اثری منفی بر حمایت عاطفی و حمایت ابزاری والدین سالمند دارد، در عین حال، برخی زنان سالمند از حمایت مادی فرزندان مهاجر بهره می‌برند. این حمایت مادی شامل تهیه مواد غذایی مورد نیاز زنان سالمند و یا در اختیار دادن پول لازم جهت خرید مواد غذایی می‌باشد که در بهبود امنیت غذایی زنان سالمند موثر می‌باشد.

مالکیت بر ابزار تولیدی که شامل میزان اراضی باغ و میزان اراضی آبی و میزان اراضی دیم می‌شود منطبق با یافته‌های اوسکی (Owotoki) [۴۳] در امنیت غذایی زنان سالمند موثر می‌باشد.

یکی از محدودیت‌های مطالعه حاضر پائین بودن سطح سواد پاسخ‌دهندگان می‌باشد که ممکن است نتوانسته باشند مفهوم برخی سئوالات را به طور دقیق درک کرده باشند، لذا طراحی و ارائه شاخصی جهت سنجش ناامنی غذایی سالمندان توصیه می‌شود.

یافته‌های تحقیق در محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهد، زنان سالمند که دارای اراضی کشاورزی بوده‌اند، با اجاره این زمین‌ها امکان افزایش درآمد و به دنبال آن دستیابی به امنیت غذایی را برای خود میسر کرده‌اند. هم‌چنین در محدوده مورد مطالعه بسیاری از زنان سالمند محتاج غذا بوده و به خدمات غذایی دسترسی ندارند، از وعده‌های غذایی روزانه خود صرف نظر و به خاطر نداشتن توان مالی نمی‌توانند نیازهای غذایی بدن خود را تامین کنند و از همین رو مبتلا به بیمارهای گوناگون می‌شوند. بنابراین افزایش تعداد تعاونی‌های فروش محصولات غذایی در روستاهای دور از مراکز خرید جهت حمایت از زنان سالمند ضروری می‌باشد. هم‌چنین انزوا و تنهایی سالمندان در غالب تنهایی دائم، ممانعت از ورود به

- [30] Bickel G, Margaret A, Bruce K. Measuring food security in the United States: a supplement to the CPS, in nutrition and food security in the food stamp program. *Math Pol Res* 2008; 14: 48-57.
- [31] Naderi Mahdei K, Jalilian S. Analysis of food insecurity and some factors affecting to rural women heads of household in Islamabad Qarb county. *J Res Rur Pla* 2016; 5: 29-45. (Persian).
- [32] Saadi H, Azizi M, Azami M. Extension education and food security of farmer households (Case study: Qorveh county, Kurdistan Province). *Iran J Agri Eco Deve* 2014; 45: 483-499. (Persian).
- [33] Ahmadvand M. Analysis of food poverty of rural women in villages of central district of Boyer-Ahmad county. *Agri Eco Deve* 2014; 28: 107-117. (Persian).
- [34] Saadi H, Vahdat Moaddab H. Assessment of female-headed household's food security and the affecting factors; Case Study: Women in Razan City. *Wom Deve Poli* 2014; 11: 411-426. (Persian).
- [35] Hernandez DC. The impact of cumulative family risks on various levels of food insecurity. *Soc Sci Res* 2015; 50: 292-302.
- [36] Rosdiana. Haula and Inayati Murwendah, Evaluation of Fiscal Policy on Agropolitan Development to Raise Sustainable Food Security (A Study Case in Bangli Regency, Kuningan Regency and Batu Municipality, Indonesia). *Pro Envi Sci* 2014; 20: 563-572.
- [37] Hussein W, Janekarnkij P. Determinants of rural household food security in jigjiga district of ethiopia. *Kas* 2014; 34: 171-180.
- [38] Payab M, Dorosty Motlagh A, Eshraghian M, Siassi F, karimi T. The association between food insecurity, socio-economic factors and dietary intake in mothers having primary school children living in Ray 2010. *Iran J Nutr Sci Food Tec* 2012; 7: 75-84. (Persian).
- [39] Mengistu E, Regassa N, Yusufe N. The levels, determinants and coping mechanisms of food insecure households in Southern Ethiopia: case study of Sidama, Wolaita and GuragheZones. *The Drylands Coordination Group Report* 2009; 55: 21-47.
- [40] Andersson A. Urbanization and linkages to smallholder farming in sub-Saharan Africa: Implications for food security. *Glob Food Secur* 2015; 4: 1-7.
- [41] Sharafkhani R, Dastgiri S, Gharaaghaji Asl R, Ghavamzadeh S. Prevalence of food insecurity in households and its effective factors: a cross-sectional study (KHOY CITY-QARESOO-2009). *J Urmia Univ Med Sci* 2011; 22: 123-128. (Persian).
- [42] Zarghami H, Mahmoodian H. Effects of Out-Migration of Children on social support of aged rural parents left behind. *J Rur Re* 2016; 7: 29-53. (Persian).
- [43] Owotoki GM. 'Gender Differences in Household Resource Allocation and its Impact on Food Security. A Case Study of Kwara State, Nigeria'. 2005, Stuttgart: Institute of Agricultural Economics and Social Sciences in the Tropics and Sub-tropics 2005.
- it's so important and yet so difficult to do. *J Nutr* 2006; 14: 1404-1408.
- [15] Maxwell S. Household food security: Concepts, indicators, and measurement. IFAD and UNICEF, Roma. Mimeo, International Disaster Institute, London, UK 2006.
- [16] Feleke S, Kilmer R, Gladwin C. Determinants of food security in Southern Ethiopia. *Agri Eco J* 2005; 33: 351-363.
- [17] Yilma M. Measuring rural household food security status and its determinants in the BenishangulGumuz Region, Ethiopia: the case of AssosaWoreda, An M. Sc. Thesis presented to the School of Graduate Studies of Alemaya University, 2005.
- [18] Eden M, Nigatu R, Ansha Y. The levels, determinants and coping mechanisms of food insecure households in southern ethiopia. a case study of Sidama, Wolaita and guraghe zones. *The Drylands Coordination Group*. 2009.
- [19] Bedeke S. Food insecurity and coping strategies: a perspective from Kersa district, East Hararghe Ethiopia. *Food Sci Qua Manag* 2012; 5: 19-27.
- [20] Gundersen CG, Garasky SB. Financial management skills are associated with food insecurity in a sample of households with children in the United States. *J Nutr* 2012; 142: 1865-1870.
- [21] Coleman-Jensen A, Nord M, Andrews M. Household food security in the United States in, United States department of agriculture. *Eco Res Serv* 2013; 14: 14-22.
- [22] Foley W, Ward P, Carter P, Coveney J, Tsourtos G, Taylor A. An ecological analysis of factors associated with food insecurity in South Australia. *Pub Hea Nut* 2010; 13: 215-221.
- [23] Fallah Tafti L, Mozafari Khosravi H, Najarzadeh A, Falahzadeh H. Food security status of elders and its related factors in Arak. *TB* 2012 2016; 14: 64-78. (Persian).
- [24] Lunenfeld B. The ageing male: demographics and challenges. *World J Uro* 2002; 20: 11-16.
- [25] Kagagn SH. The advanced practice nurse in an aging society. *Nurs Practitioner* 2003; 20: 110-115.
- [26] Milani-Bonab AA, Mozaffari-Khosravi H, Omidvar H. Assessment of content validity and internal consistency and reliability of direct experience-based elderly food insecurity measurement tool for Iranian elders. *TB* 2012; 11: 57-74. (Persian).
- [27] Nord M, Parker L. How adequately are food needs of children in low-income households being met? *Children and Youth Services Review*. *Pro Eco Fina* 2010; 7: 1-5.
- [28] Usfar A, Fahmida U, Februhartanty J. Household food security status measured by the US Household Food Security/Hunger Survey Module (USFSSM) is in line with coping strategy indicators found in urban and rural Indonesia. *Asia Pac J Clin Nutr* 2007; 16: 361-373.
- [29] Ganapathy S, Duffy SB, Getz C. A framework for understanding food insecurity: An anti-hunger approach, a food systems approach, The Center for Weight and Health College of Natural Resources University of California: Berkeley; 2005.

Food security and related economic factors in rural elderly women

Mehdi Cheraghi (Ph.D)^{*}, Nasrin Kazemi (Ph.D)

Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran

* Corresponding author. +98 9192784198 mahdicharaghi@yahoo.com

Received: 23 Jun 2017; accepted: 10 Dec 2017

Introduction: In the aging period, the need for food is one of the physiological needs of humans, the lack of which threatens them. In the meantime achieving food security for elderly women is influenced by several factors, including economic factors. In this study, an analysis of economic factors affecting the food security of older women is discussed.

Materials and Methods: The present study is applied in a descriptive-analytical manner in terms of its nature and method. The statistical population of the study is elderly women in villages of Zanjan (Iran). A total of 247 elderly women were selected by systematic method and a questionnaire completed by questioning the elderly woman. If there was any ambiguity in answering questions, further explanations were provided. Food Measurement Scale (HFIAS) has been used to measure food security..

Results: The results of the research show that only 10.9% of elderly women have food security and economic factors such as housing, housing quality, garden area, amount of land, land area, amount of savings, number of donations, number of livestock, number of livestock Big, Takfel, Bank facilities, city and distance from the food shopping center to the food security of rural elderly women.

Conclusion: Elderly women in the studied area have high food insecurity and the most important economic factor affecting the reduction of food insecurity in elderly women is ownership of rained, blue and gardens lands. In order to reduce the food insecurity of elderly women, policies that cover this stratum should be taken into account from food baskets appropriate to age and mental health.

Keywords: Older Women, Food Insecurity, Economic Factors, Zanjan Province.
